

Предмет філософії в інтерпретації Павла Верисага

Розглядається трактовка філософом Павлом Верисагом предмету філософії як вчення про Суцце та його елементи у порівнянні з ортодоксально-матеріалістичним, позитивістським та неklasично-ідеалістичним підходами до даної проблеми.

Як оригінальний мислитель, не зв'язаний академічними канонами й путами тоталітарної ідеології, Павло Верисаг оригінально вирішує одну з ключових проблем філософської пропедевтики — проблему визначення предмету філософії [1,2].

Оригінальність опису предметного поля філософського дослідження пов'язана у мислителя перш з все із поверненням до класичної дефініції терміну «філософія» через те, що «значення терміну «філософія» піддавався протягом другої половини ХІХ та першої половини ХХ ст. тенденційній деформації з боку ірраціоналістів та позитивістів, які прагнули знищити у філософії її класичний дух» [3,5]. Це викривлення значення терміну збереглося і до наших часів через інерцію мислення дослідників, а також, за думкою філософа, через те, що «змістилися усі акценти і тепер навіть численні освічені люди сприймали прикладні види філософії... за власне філософію, а справжню онтологічно-гносеологічну філософію не сприймали взагалі» [3,5]. Павло Верисаг вважав, що подібне судження предметного поля філософії неприпустиме, бо воно позбавляє її предмет фундаментального змістовного статусу.

Філософ категорично не згоден також з єдиною, офіційно прийнятою на той час в академічних колах, дефініцією предмета філософії, що понині тиражується у низці підручників та словників, та є так чи інакше пов'язаною із марксистсько-ленінською ідеологією. Наприклад, Є.А Подольська, автор підручника з філософії, виданого у Києві у 2006 році, вказує, що «філософія буває у двох іпостасях: по-перше, вона являє собою інформацію про світ у цілому та відношення людини до цього світу, а по друге — це комплекс принципів пізнання як загальний метод пізнавальної діяльності» [4,14].

При цьому перша «іпостась» зводиться до «основного питання філософії» в інтерпретації Ф. Енгельса [4,11], а друга «іпостась» — до епістемічно-наукової можливості пізнання у класично-аристотелевій інтерпретації. На наш погляд, подібна еклектика у ХХІ ст. лише ком-

прометує складну проблему предмету філософії, не розкриваючи при цьому її власних меж та значення.

Воскрешаючи в якійсь мірі фундаментальний підхід до філософії Г.В.Ф. Гегеля, Павло Верисаг вводить у дефініцію предмету філософії специфічні терміни із своєї системи — телеологічного функціоналізму [2]. В його термінології це визначення виглядає наступним чином: «філософія є рід пізнання людиною Абсолютного Розуму, пізнання зв'язків між Абсолютним Розумом та матеріальним світом, пізнання загальних закономірностей, причиною яких є Абсолютний Розум (і які, в свою чергу, є причиною розвитку матеріального світу), пізнання загального буття в цілому. Філософія є теоретичним уявленням про суще, знанням про найбільш істотне в реально існуючому» [3,35-36].

У такому визначенні, на наш погляд, присутня як сутнісна специфіка, яка пов'язує сучасне філософське дослідження із класичною традицією у цілому, так і логічна коректність, яка включає до предметного поля філософії сферу Суцього, Розуму, Істини, матеріального та духовного світу.

Крім визначення філософії та вичленовування категорій, які складають її предмет, Павло Верисаг відзначає, що власне філософія «почалася якраз із того моменту, коли античними мислителями — Сократом, Платоном та Аристотелем — було поставлено проблему вивчення інструменту пізнання, закладеного в самій людині та включення цього інструменту до системи загальних об'єктів» [3,36].

Звертаючись до витоків класичної грецької філософії, Павло Верисаг звертає особливу увагу на відмінність їх постановки проблеми предмету філософії від подібних спроб академічної та неакадемічної філософії ХХ ст.: якщо перші починали філософський пошук із постановки проблем «Що є Сущє?», «Що є Істина?», то останні найчастіше розглядають філософію як форму «світогляду ..., яка має ... той самий предмет ... і загалом те саме коло проблем, що й інші форми світогляду» [5,411].

Філософ різко виступає проти подібної трактовки предмету філософії, справедливо стверджуючи, що філософія є особливою формою буття особистості у Загальному світі та особливим родом духовного пізнання Суцього, де істина — це і мета, і цінність.

Павло Верисаг вважав профанацією проблеми предмету філософії просте зведення її до світогляду, а ще більшою профанацією — ототожнення предмету філософії (нехай навіть у вигляді системи поглядів на світ) із предметами науки та релігії. Релігію, науку та мистецтво він вважав специфічними родами пізнання та формами духовної культури людства. Кожна з цих форм створює власні знання та цінності, які не перетинаються одне з одним, а складають предметне поле відповідної форми духовності.

Втім предметні поля релігії, науки, мистецтва та філософії взаємодіють між собою на інформаційному та методологічному рівнях, взаємно збагачуючи одне одного.

Так, «специфічним родом пізнання Абсолютного Розуму є віра у Бога — релігія, як інтуїтивно-духовний засіб пізнання, але природа релігії ще не вивчена у такій мірі, як природа філософського способу збагнення об'єктивної реальності» [3,36]. Тому філософія може рац-

іонально-логічно вивчити походження релігії, її роль в духовній еволюції людства.

Що стосується спроб ототожнення філософії із світоглядом та вихолощування з неї специфічного бачення Суцього з позицій логічної та філософської істини, то такі матеріалістичні «екзерсиси» філософ не вважав насправді філософськими та, услід за Платоном та Гегелем, стверджував, що «матеріалізм — це не філософія» [3,39].

Свою позицію він аргументує тим, що «філософія — це вивчення зв'язків між Абсолютним Розумом та матеріальним світом, а матеріалісти не визнають існування Абсолютного Розуму, Бога. Тому ніхто з великих філософів — від Сократа до Гегеля — не вважав матеріалізм філософією» [3,39].

Виступаючи проти ототожнення предмету філософії із предметами та об'єктами соціально-орієнтованих типів світогляду, філософ приводить широко відомий історичний факт: «за часів Реформації основні політичні сили в Германії були представлені папістами, лютеранами, та Томасом Мюнцером та його прибічниками. Філософія у них була спільна (платонівсько-аристотелевського напрямку), теоцентрична за стилем середньовічного філософування. Але світогляд у них був різним. Якщо папа римський виражав світогляд феодальної знаті, то Лютер був виразником бюргерського світогляду, а Мюнцер — селянсько-плебейського» [3,40].

Отож, філософ вважає неприпустимим редукувати філософію до рівня соціально-класового світогляду, а тим більше — надмірно політизувати її предметну область, чим часто грішили Маркс та Енгельс.

Отже, вже у кінці 90х років ХХ ст. Павло Верисаг приходив до твердого переконання, що предмет філософії є невід'ємним від глобального пошуку структури Суцього та закономірностей його буття у Загально-космічній, соціальній та індивідуально-особистісній реальності.

Втішно бачити, що подібних поглядів починають притримуватись і відомі західні дослідники. Так, автори унікального навчально-теоретичного «атласу» з філософії, переведеного з німецької на українську у 2002 році — П. Кунцман, Ф.-П. Буркард та Ф. Відман — справедливо відзначають, що на відміну від локально орієнтованих предметних областей конкретно-наукового знання філософія прагне розкрити «сущє в цілому з метою розкрити його сутність та пов'язаність усього буття і наділити людину сенсом і цінностями її існування» [6,11]. Автори при цьому вважають, що предмет і методи філософії не можуть бути «суворо задані» бо кожний філософський напрямок та школа ставить їх заново та розробляє самостійно.

Саме цим шляхом йде філософія Павла Верисага, спираючись на спадщину грецької та німецької філософії, продовжуючи пошук Г. Сковороди та В. Соловйова та їхній аналіз Суцього.

При цьому «кожен філософ виражає своє, суб'єктивне, індивідуальне розуміння сутності загального буття, але це вираження й розуміння тільки тоді є філософією, коли вони повністю базуються на попередньому досвіді людства. У творчості справжнього філософа переважає не індивідуальне, а загальнолюдське, бо філософія є засобом, через який людство визначає — на кожному історичному етапі — своє ставлення до загального світу, до загального буття» [3,44].

Отже, предмет філософії — глобальні закони загальнокосмічної системи: Абсолютний Розум, матеріальний світ, людина, способи їх функціонування, спрямованість розвитку, а також місце, функції та цілі кожного елементу Суцього у загальній еволюції.

Література

1. Мітіна В.І. *Особистість Павла Верисага у контексті його філософської системи: досвід філософської біографії*// Гілея. №5. 2006.
2. Мітіна В.І. *Телеологічний функціоналізм Павла Верисага.* // Гілея. №6. 2006.
3. Павел Верисаг. *Всеобщий мир и личность.* — Рукопись. — Николаев, 1996.
4. Є.А. Подольська. *Кредитно-модульний курс з філософії.* — К., 2006.
5. *Краткий философский словарь / под ред. А.П. Алексеева.* — М., 2005.
6. Кунцман П., Буркарг Ф.-П., Вігман Ф. *Філософія: dtv-Atlas.* / Пер. з 10 нім. вид. — К., 2002.

Митина В.И. Предмет философии в интерпретации Павла Верисага

Рассматривается трактовка философом Павлом Верисагом предмета философии как учения о Суцем и его элементах в сравнении с ортодоксально-материалистическим, позитивистским и неклассически-идеалистическим подходами к данной проблеме.

Mitina V.I. Subject of the philosophy by Pavel Verysag interpretation

Interpretation of the philosophy subject as teaching about existing things and their elements in comparison with orthodox-materialistic, positivistic and non-classical idealistic approach to this problem by philosopher Pavel Verysag is considered in this article.